

siøs, resignert, selvironisk, og at faren hennes – Jørgen – skulle være *kjærlig* og *opptatt av tradisjoner*. Nå sitter jeg og baler med adjektiver igjen. Hvordan kan jeg fange essensen av mamma gjennom tre adjektiver?

En sjanger man ikke forsøker å sprengre, er dødsannonser. Jeg har aldri skrevet noen før. Da pappa døde, var det mamma som tok seg av det, selv om jeg helt sikkert ble konsultert. Jeg har snakket med Ingolv og barna. Umiddelbart foreslo den yngste *glad*, og det kjennes riktig også for den eldste. Det er så mange velmente adjektiv jeg ikke vil ha. *Kjær, snill, god*. Selv om hun var alt det.

Det ender med «Vår varme mamma, tapre svigermor og alltid glade bestemor». Jeg sender ordlyden på mail til henne som snakker med dempet stemme og har tittelen gravferdskonsulent.

XVI

Begravelsen var i går. Jeg satte meg på første benkerad og så kisten foran meg, bare et par meter unna, og jeg kunne ikke forstå at hun var der, inne i kisten. Min mamma hadde ingenting å gjøre med en blank, hvit kiste, pyntet med like hvite liljer. Tankene steilet, nektet å ta det innover seg. Da jeg litt senere stod på talerstolen og så kisten nedenfor meg og snakket om mammas favorittfarge, klarte jeg ikke å la være å tenke på hva hun hadde på seg. Det sorte skjørtet med en rødmonstret bord. Da visste jeg at hun lå der, og tankene hadde ikke plass til annet enn det.

Tung blomsterlukt, stillheten i kirkerommet fylt av kremt, skjelvende pust, undertrykte host. Talene på minnestunden etterpå, mer gråt, forløsende latter. Svikten i stemmen til Ingolv da han ønsket velkommen. Kakestykket som ble liggende urørt på asjetten min, gaffelen stod på skrå inn i det kakaobestrødde marsipanlokket, klar til å skuffe ut en bit.

XVII

Prosjektlederen har sendt med henne en liste over personer som er bosatt i kommunen, og som er registrert med samisk som et av sine språk. Listen inneholder treogtyve navn, men i følgemailen hadde han skrevet at det sikkert fantes flere, «og når du først kommer inn i miljøet, finner du nok ytterligere informanter». Øverst i Excel-arket står det Anna Guttormsen. Ved siden av navnet har prosjektlederen skrevet: «OBS! Nøkkelperson. Sterkt engasjert i samepolitiske spørsmål. Sitter med mye info. Bør kontaktes først! Viktig å etablere et godt forhold her.»

Hun biter i pennen, en billig, gjennomsliktig Bic-penn. Hun liker følelsen når plasten sprekker. Ellinors penner mangler alltid den blå proppen og er splintret i den øverste enden. Hun leser fort gjennom alle navnene. Ingen av dem sier henne noe som helst, unntatt at en heter Tom, og det gir henne et vondt sug i maven, som hun glatt velger å ignorere. Det beste er antagelig å begynne med Anna Guttormsen. Skal hun ringe først, eller skal hun bare dra dit og banke på? Hun finner både nummer og adresse på nettet, ser på nummeret, strekker hånden ut etter telefonen, men bestemmer seg for å dra hjem til henne. I denne landsdelen går folk på besøk til hverandre uten å varsle

på forhånd. Folk er impulsive, gjestfrie og vennlige. Sies det. Den siste skvetten med kaffe er besk og lunken. Er det et dårlig tegn?

Anna Guttormsens hus ligger helt nede ved fjorden. Rødt panel på veggene, unntatt på den ene kortveggen der det umalte tømmeret er synlig på en måte som bare en kunstnerisk anlagt arkitekt kunne ha pønsket ut. Store vinduer er satt inn, mens inngangsdøren antagelig er den opprinnelige, i hvert fall er den mye lavere enn en moderne dør og atskillig mer værbit. Hun synes hun hører faren dosere om dialogen mellom det opprinnelige og det moderne. Det ser ut som et hus der eieren har både smak og penger. Langs to av veggene er snøen blåst opp i skavler som når til vinduskarmene. En utelampe på hver side av døren er tent og får inngangspartiet til å fremstå som et julekort. Ellinor er ikke typen som synes det er aldeles uproblematisk å henvende seg til fremmede, men huset ser så vennligsinnet ut at hun uten å nøle trykker på ringeknappen over messingskiltet der det står Anna Guttormsen i åpne, innbydende majuskler.

Bølgene slår mot kaia, og vinden har få hvilepauser i denne byen. Det er umulig å høre om det er lyder inne fra huset, om skritt nærmer seg, om noen tar i dørhåndtaket på innsiden. Med ett er døren åpen.

– Ja?

Kvinnen i døråpningen har melkehvitt hår trukket tilbake fra ansiktet og enorme øredobber i hamret sølv. Tyngden av dem gjør øreflippene lange. Ellinor vet at kvinnen foran henne, hvis det er Anna Guttormsen, er nærmere åtti år, men hun ser forbløffende ung ut. Ansiktshuden er blekbrun og sitter stramt over kinnbena, og øynene er klare og store. Hun har på en vevet tunika i grønnyanser og en ettersittende bukse

i gressgrønt. På føttene har hun filttøfler. Hun skakker spørrende på hodet og smiler mot Ellinor. Ellinor smiler tilbake. Innbiller hun seg det bare, eller kjenner hun kaffelukt?

– Anna Guttormsen?

– Ja?

– Jeg heter Ellinor Smidt, og jeg er ansatt på et prosjekt som ...

– Så det er deg. Jeg har hørt om deg, Ellinor Smidt. Du snakker jo ikke samisk, sier Anna Guttormsen. Munnen hennes blir smal og lukket.

Det tar noen sekunder før Ellinor oppfatter hva kvinnen, nøkkelpersonen som det er så viktig å opprette en god relasjon til, egentlig spør om. Ellinors høyre hånd er på vei opp for å strekkes frem i en hilsen. Hånden stopper i bevegelsen og synker. Smilet blir halvveis hengende igjen. Anna Guttormsens øredobber blinker fiendtlig.

– Snakker du samisk?

– Nei, svarer Ellinor.

– Forstår du det?

– Nei.

– Ikke engang på et grunnleggende nivå?

– N-nei, jeg ...

– Noen ord kan du kanskje?

– Jeg har plukket opp ...

– Du forstår det paradoksale i at du skal kartlegge og dokumentere noe du ikke selv har mulighet til å forstå betydningen av?

– Jo, men ...

– Vet du at ingen av våre myter handler om hvor vi kommer fra? Vi har vært her bestandig.

Den grønnkledde kvinnen lukker døren med et kort nikk. Ser Ellinor et glimt av et smil idet døren går igjen?

Midt på respatexbordet i det okergule huset står en St. Paulia og blomstrer. Hun gikk innom sentrum på vei hjem fra Anna Guttormsen, plukket med seg varer hun visste ville hjelpe. Hvis hun i noen korte øyeblikk hadde innbilt seg at hennes rolle i dette prosjektet kom til å bli enkel, har hun iallfall mistet den illusjonen nå. Hennes første innskytelse var å kjøpe en haug med smågodt, flytte blåseovnen inntil sofaen og legge seg der under pleddet og dagdrømme om mannen i grågrønn anorakk (blikket hans, intonasjonen hans, måten han uttalte navnet hennes på). Den neste var å reise tilbake til Oslo. Hun måtte minne seg selv på at hun hadde startet et nytt liv. Det hun trengte nå, var *god* kaffe (presskanne og kaffe i løsevekt) og et sted der hun kunne skrive ned sine frustrasjoner og problemer, og ikke minst de gode ideene til løsninger (notisbok med muntert mønstrete permer). Dessuten trengte hun noe vakkert å se på (St. Paulia med blomster, en mengde knopper og akkurat så lodne blader som hun husket det fra barndomshjemmet). Hun tar små, små slurker av kaffen, kjenner hvordan minnet om Anna Guttormsen blir mindre skremmende, mer komisk. Dette skal hun få til! Hun åpner Excel-dokumentet. Hun må bare velge et annet navn fra listen. Kamilla og Aslak Hiberg. Ole Nilssen. Kåre Os. Hildur. Denne Tom. Det er nok av andre. Toogtyve andre navn. Hun må ikke la dette gå innpå seg. Anna Guttormsen er åpenbart en vanskelig kvinne. Hun må finne en annen måte å nærme seg henne på. Hun gir ikke opp, men hun begynner et annet sted, med en av de andre. Hvem skal hun velge? Hun finner frem en av sine mishandlede Bic-penner og åpner den muntert mønstrete notisboken på første side.

To dager etter har Ellinor sovet fire timer, besøkt fem hus og fått fylt ut syv spørreskjemaer. Hun har sittet ved stuebord og

kjøkkenbord, fått servert intetsigende te brygget på Liptonposer. Tyttebærsoft. Kruttsterk kokekaffe, smakløs traktekaffe. Et sted ble hun budt et glass russisk vodka, klokken tre om ettermiddagen. Hun sa pent nei takk. Fyrstekake og hjemmelagde lefser. Sjokoladekjeks i en krystallskål. Hun er blitt møtt med fnisende likegyldighet, med høflighet, med moderat interesse og ett sted med noe som nærmet seg entusiasme – det var der hun fikk fyrstekake – og ingen har vært uvennlige, slik som Anna Guttormsen var.

Ellinors kropp vil ikke forstå det evige mørket, og hun sover bare noen få timer i døgnet, er konstant trøtt. Hun er svimmel og har hodepine, men hun gjennomfører. Drikket kaffe, spiser fyrstekake som er tørr i kantene. Hun prater og lirker, sitter med PC-en i fanget og skriver inn svarene i rett rubrikk i skjemaet.

Foreldrene mine snakket samisk seg imellom, men norsk til meg, besteforeldrene mine snakket samisk til meg, jeg svarte på norsk.

Mor snakket nordsamisk til meg. Far er trønder, kan ikke samisk.

I mitt barndomshjem ble det bare snakket norsk.

Vi snakket bare norsk hjemme. Mamma ville ikke påføre oss barna de samme ulempene hun selv hadde opplevd.

Oldemor fortalte mor at hun ikke forstod noen ting de tre første årene på skolen. Læreren var søring, og oldemor hadde knapt hørt norsk før hun begynte på skolen.

Min far snakket samisk hjemme med sine foreldre, men jeg visste faktisk ikke at han kunne samisk før for et par år siden. Man holdt den bakgrunnen skjult. Det var ikke noe man vedkjente seg. Ikke noe man snakket om frivillig.

Man skal hedre sin far og sin mor, og derfor er det synd at vi ikke har hedret språket deres.

Man er avmektig når man ikke kan språket ordentlig, og språket som teller, er norsk.

Jeg og søsteren min hadde all undervisning på samisk de første årene.

Nei, det var ikke behøvelig, syntes foreldrene mine.

Nei, språket ville bare bli en plage.

Det ble norsk. Nei, jeg oppfattet og oppfatter det ikke som en nedvurdering av samisk som språk, bare som en praktisk avgjørelse. Mine barn skal ikke ha noe med det å gjøre. Det er dødt og begravet. Fortid.

Ho bestemor ble ei øy med sine regler og eventyr, som ingen ville høre på.

Det var som om båndet til slekten ble kuttet. Mor, far, besteforeldre, alle andre kunne snakke med hverandre på et magisk språk, det var bare vi som ikke forstod hva de lo av, hva som gjorde dem alvorlige.

Båndene til fortiden ble klippet av. Men det måtte være sånn.

Jeg husker at faren min ikke kunne skille mellom p og b når han snakket norsk. Bræsten brakte i kjerka.

Finndævler ble vi kalt. Språket vårt ble kalt kråkespråk.

Fortellingene fra generasjonene før er noe av det nest verdifulle man har her, men språket man bruker til å fortelle dem på, spiller ingen rolle.

Samisk er vakrest.

Ordene – jeg mangler ord for så mange nye ting. Da bruker

jeg norsk. Det blir et stygt blandingsspråk. Et jukespråk.

Jakthistorier gjør seg ikke på norsk. Samisk er rikere.

Norsk er et bedre språk, sånn er det bare. Akkurat som engelsk er bedre enn norsk igjen.

Jeg liker klangen i de samiske vokalene.

Anna Guttormsens navn kommer opp flere ganger disse dagene. Det var ho Anna som satte i gang undervisningen den gangen, det er ho Anna som virkelig har kunnskapen. Men hun er ei heks som man skal passe seg for, sier en. Anna er *noaidi*. Ho Anna er verdens hyggeligste, sier en annen. Anna Guttormsen kan gande. Sies det. Kan hun? sier Ellinor, vet ikke hvordan hun skal møte en opplysning av det slaget. Ho Anna var en av de første aktivistene. Ho Berit og ho Anna, som hund og katt, sier en og ler. Jaha? sier Ellinor. Det er jo denne eldgamle historien, sier en annen og blåser ned i kaffekoppen. Historie? spør Ellinor.

XVIII

Den femte dagen, sent på ettermiddagen, har Ellinor en avtale med mannen som heter Tom. Hun har ringt på forhånd og spurt om det er greit at hun kommer, og han har svart at det er det. Mangelen på spørsmål fra hans side og det jevne tonefallet gjør at hun regner med at også han har hørt om henne og prosjektet. Hun er tung i hodet, mørketiden gjør at kroppen hennes ikke har den minste anelse om når det er dag, og når hun skal sove. Hun sovner ikke om kveldene, ligger og vrir seg, tenker på den nye kjæresten til hennes Tom nede i Oslo, på faren, på Anna Guttormsen. På blå streker på en graviditets-

test. Og når hun først sovner, kan hun våkne rett etterpå av en lyd i huset, være lysvåk og ikke i stand til å falle i søvn igjen. Det kjennes som om hele hun er i dvaletilstand, og det eneste hun lengter etter, er en lun, stille hule der hun kan være i fred og bare sove.

Det har vært kaldt i det siste, femogtyve minusgrader og vind. Fingertuppene er permanent valne, og hun er sliten i nakkemuskene av å krøke seg sammen i blåsten. Tidligere på dagen hadde hun fått mail fra prosjektlederen som spurte hvordan det gikk. Hun svarte øyeblikkelig, glad for å kunne fortelle at det gikk bra, uten å lyve. Hun føyer til noen linjer om mørke og kulde, men «alt for vitenskapen!». Han skrev en ny mail, kommenterte verken at det gikk bra, eller den forsøksvis humoristiske avslutningen. Hun har vært ansatt såpass mange år på Blindern at hun ikke ble forbauset, men støtt kjente hun seg likevel. Prosjektlederen skrev at han syntes det hadde vært en god idé å lage en egen kasusstudie om Anna Guttormsen og kan hende også en mer populærvitenskapelig artikkel der Ellinor kunne skrevet om språkdød for et allment publikum, basert på intervjuer med Anna Guttormsen. Det hadde vært en fjær i hatten for prosjektet og for instituttet. Og for ham selv, tenkte Ellinor. Hva syntes Ellinor om denne ideen? Hvordan hadde samtaler med Anna Guttormsen forløpt? Ellinor klappet igjen datamaskinen og satte på vann til kaffe. Hun så på St. Pauliaen, strøk over et av de pusete bladene, tvang seg til å puste rolig. En kopp kaffe, den mønstrede notisboken. Hun måtte tenke ut en strategi for å nærme seg henne. Men i ettermiddag var det, takk og lov, bare denne Tom som skulle besøkes. Bortsett fra navnet var det ingenting som tydet på at det skulle være noe i veien med ham.

Hun kler på seg lag på lag, to luer utenpå hverandre, venter inni skinnvottene, likevel fryser hun. Neseborene klitrer

seg sammen, og tyggegummien hun har i munnen, blir stiv og utyggbar. Hun går så raskt hun klarer, mot strøket der Tom bor. Idet hun ser det som må være huset hans, merker hun at tempoet saktner trass i at hun akkurat tenkte at det skulle bli godt å komme inn. Igjen må hun forsikre seg selv om at det ikke er noe spesielt med denne informantens unntatt det faktum at han bærer samme navn som hennes eksmann. Han ligner sikkert ikke. Hvorfor skulle han det? Det arbitrære forholdet mellom et navn og det benevnede er elementærlingvistikk. Det er ingenting ved ordet *katt* som gjør det spesielt egnet til å beskrive et firbent, tidvis malende vesen med poter og hale, og like lite er det noe ved navnet *Tom* som gjør at menn med det navnet ligner hverandre. En venninne har vært så elskverdig å informere henne om at hun har sett Tom, Ellinors eksmann Tom, på kino med en lyshåret kvinne. Men hun er ferdig med ham. Hun har begynt et nytt liv. Hun tenker ikke lenger på sin tidligere ektemann.

Hun er snart halvveis gjennom listen fra prosjektlederen, og hun har også fått navnet på noen flere mulige informanter. Om ikke mange ukene er kartleggingsarbeidet ferdig, og hun kan sette seg ned og systematisere resultatene. Hun gleder seg til det. Det er fint å kunne krysse av for gjennomført første fase. Bare hun ikke hadde vært så trøtt. Hun gjesper og kjenner at det dunker ubehagelig i blodårene på toppen av issen, like under skallebenet. Kanskje denne Tom har en Paracet? Hun ringer på døren hans.

Tom viser seg å være en vennliglubben fyr på hennes egen alder. Han ser ut som en kjerub som tasser rundt på sokkelesten, og er utseendemessig så langt unna hennes Tom som det er mulig å komme. Han har smørgule krøller, rød-musset ansikt, uklar og dissende overgang mellom hake og hals. Tom spiser kjeks, svarer presist og flatt på alle spørs-

målene mens Ellinor fyller inn. Hun spør etter flere mulige informanter, men får bare et par navn hun har fra før. Hodepinen er kommet tilbake med fornyet styrke. Da Tom reiser seg for å hente flere kjeks, spør Ellinor om han tilfeldigvis har en hodepinetablett. Tom kommer tilbake med påfylt kjeksskål, et glass vann og en oval, duegrå pille. Hun svelger pillen med et halvt glass vann og tar en kjeks for høflighets skyld.

Da hun er kommet til slutten av seksjon tre i skjemaet, slår virkningen av pillen inn. Hun svever over sofaen. Alle lyder er som pakket inn i bomull. Hun fyller ut det siste skjemaet, det hun håndskriver, og hun har problemer med å holde ordene innenfor strekene i rubrikkene, spør hva slags tablett det var. Kjeruben sier det er noe han har kjøpt på nettet, men at det er helt ufarlig, amerikansk, en helt ordinær *painkiller*, et ord han uttaler med velbehag og med en overtydelig amerikansk r, som blir liggende og slure mot trommehinnene hennes. Ellinor nikker forsiktig, hodet er som en gedigen heliumballong. Hun pakker sammen tingene sine, må stoppe opp og tenke seg om før hun husker at papirene skal ligge i en bunke i vesken hennes, at skjemaet skal inn i plastmappen før den skal på plass i sidelommen. Hun sier nei takk til en kaffekopp til, sier at hun må komme seg hjemover, hun er overtrøtt, har nesten ikke sovet i det siste.

Hun står og svaier i gangen til Tom mens han finner frem ytterklærne hennes. Det rødmarmererte ansiktet hans kommer helt opp i hennes: Går det bra med deg? Ja, forsikrer hun og kommer på at hun har glemt å spørre ham om Anna Guttormsen. Hun må finne en finurlig, subtil måte å formulere spørsmålet på. Før tanken er ferdigtenkt, har hun spurt. Han ser på henne, ler litt brydd. Jo, han kjenner da Anna Guttormsen. Kanskje har den ovale pillen fjernet filtrene hennes,

kanskje er det mange dager i strekk med dårlig søvn som er årsaken: Ellinor hører seg selv spørre hva det egentlig er med Anna Guttormsen, er hun en sjaman – en noaidi – eller en hyggelig dame? Tom ler igjen. Haken disser. Det er vel det som er problemet med Anna Guttormsen, svarer han omsider, at hun er både en heksete drittkjerring og en hyggelig dame. Avhengig av øynene som ser, eller munnen som uttaler seg. Ellinor nikker.

– Enten holder du med Anna Guttormsen, eller så holder du med Berit Rist, fastslår han.

– Berit Rist, gjentar Ellinor. Hun forsøker forgjeves å fokusere på ansiktet hans, men så, uten forvarsel, fra et sekund til et annet, glir uklarheten bort, og hun kjenner seg uthvilt og effektiv. Smertene er borte. Fullstendig borte. Bevisstheten hennes er lynskarp. Berit Rist og Anna Guttormsen var som hund og katt, var det ikke sånn? Hun er i kjempeform, hun kunne ha løpt langs hele fjordarmen eller skrevet ferdig SAM-min-rapporten. Gjerne begge deler på én gang. – Jeg er sikker på at det navnet ikke står på listen min.

– Nei, det gjør det nok ikke, for hun døde for flere år siden. Like etter Alta-aksjonen.

– Var hun aktiv der?

Tom ler: – Nei, absolutt ikke.

– Men Anna Guttormsen var det?

– Selvsagt. Og sønnen til Berit lever. Kåre. Går det bedre med deg, eller? Du ser ...

– Jeg føler meg helt fin, avbryter Ellinor. – Kåre Os? Det stemmer. Ham har jeg på listen min. Jeg har forsøkt å ringe ham mange ganger, men han tar aldri telefonen. Enten så svarer han ikke, eller så får jeg beskjed om at abonnenten for øyeblikket er i et område uten dekning.

– Forundrer meg ikke. Han Kåre fisker mer enn han ser på

tv, og han bor mer i telt enn i hus. Det er ikke alltid han bryr seg om å ta telefonen, svarer Tom. – Et øyeblikk.

Han løfter pekefingeren og halvveis rygger ut fra gangen. Ellinor retter seg opp, rister forsiktig på hodet, hodepinen er virkelig forsvunnet. Tom kommer tilbake:

– Han er hjemme nå.

– Ringte du ham?

– Nei, jeg ser huset hans fra kjøkkenvinduet. Det er lys og bevegelse der inne. Det kan ikke være andre enn han Kåre. Hvordan er hodet?

– Aldri vært bedre. Kan du peke på huset hans, så tar jeg en tur innom ham nå når jeg er her.

– Er du sikk...

– Og du? avbryter Ellinor. – Hvem er du for, Guttormsen-familien eller Rist-familien?

Tom ser overrasket ut, så ler han, åpner munnen på vidt gap og ler. Det hvite hakepartiet skjelver.

– Ifølge tradisjonen er jeg for Anna Guttormsen, men det er så mange år siden alt dette skjedde ...

– En familiefælde, konkluderer Ellinor. – Hva hendte?

– Det er så lenge siden. Det bare skjedde. Det var ingen som ville noen vondt.

– Men hva skjedde?

– Ærlig talt: Jeg vet ikke helt. Æ fær ikke med sladder.

Ellinor nikker. Det spiller ingen rolle. Hun skal nok finne det ut på et eller annet vis. Hun skal få det til. Hun fikser det meste. Intet er umulig. Hun er full av virkelyst. Hun tar farvel, skritter målrettet mot huset til Kåre Os med yttertøyet, luene, skjerfet i en uryddig bylt i den ene armen. Bak henne sier Tom noe om at hun nok bør komme seg hjem og hvile.

Kåre Os har ingen ringeklokke. Hun banker på, tre bestemte bank. Selvtillit, effektivitet, handlekraft. Bank, bank, bank. Hun blir stående helt stille med hånden mot treverket mens verden begynner å snurre, det svartner for henne, og hun kjenner at hun er kvalm, at hun må kaste opp. Den ene skinnvotten deiser i bakken.

– God dag, Ellinor Smidt, sier mannen i døråpningen. Det er mannen fra butikken. Mannen i grågrønn anorakk. Bortsett fra at han selvsagt ikke har på seg anorakken nå.

Ellinor svelger, presser tilbake trangen til å brette seg. Den første vokalen i navnet hennes har en annen fonetisk kvalitet i hans uttale, mer åpen enn på østlandsk; det gjør navnet hennes fremmedartet og vakkert. Hun prøver å løfte hodet, se ham frimodig inn i ansiktet, men makter det ikke. Det danser prikker for øynene hennes. Yttertøyet faller ned foran henne. Hun lener seg mot dørkarmen, omfavner den med begge armene:

– Jeg er visst ikke helt bra.

– Det ser jeg.

– Jeg må hjem.

– Du må ikke noen steder. Du må legge deg nedpå.

Da hun våkner, forstår hun først ikke hvor hun er. Hun har sovet på en sofa, i en fremmed stue. Hun har duppet av på sofaen hos Kåre Os. Antagelig tålte hun ikke kombinasjonen av smertestillende og søvnunderskudd. Rett imot henne spraker et peisbål i en vakker kleberstenspeis. På veggen bak henne henger noe som ser ut som gammelt medisinsk utstyr: en kanyle, et stetoskop, en anatomisk plansje. Det ligger flere reinsdyrskinn på gulvet. Det står tørket røsslyng i en vase på bordet, tente lys i tinnstaker. På en av veggene er det hengt opp en samling gevirer. Det er hytteaktig, samtidig som det er moderne. Maskulint, men hyggelig. Selvsagt bor han sånn.

I en klisjé. På sofaen ligger et tungt åkle med saueskinn på den ene siden. Under åkleet ligger hun. Med bare T-skjorte og underbukse. Resten av tøyet i en pent sammenbrettet bunke på stolen ved siden av. Yttertøyet på en annen stol, vottene på toppen av haugen. De nakne leggene kjennes dobbelt nakne mot det grovt vevde stoffet. Det lukter ramt av saueullen. T-skjorten er tynnslett. Åkleet har glidd halvveis ned på gulvet. Hun kan se konturene av brystene og tegningen av brystvortene under genseren. Utenfor vinduene er det mørkt, men det gir henne ingen pekepinn om tidspunkt på døgnet. Kåre er på kjøkkenet. Hun hører ham klirre med glass der ute.

– Hvor lenge har jeg sovnet?

– Nei, god morgen, Ellinor Smidt. Nå skal vi se, du har sovnet i nøyaktig tolv timer. Du kom klokken syv i går kveld, og nå er det akkurat morgennyheter på radioen. Og jeg har begynt å lage i stand frokosten.

Ellinor setter seg opp i sofaen, trekker lårene opp mot brystet, slår armene rundt knærne sine. Hun smiler, vugger kroppen frem og tilbake og smiler, kan ikke la være å smile. Så lener hun ryggen mot sofaputene, kjenner at hun er uthvilt.

XIX

Vi sitter rygg mot rygg, lener oss mot hverandre. Ellinor ser fremover. Jeg ser bakover. En gang imellom vrir vi hodet og kikker oss over skulderen, så jeg ser fremtiden og hun fortiden. Min fāmælte far blir tydeligere, han kommer mot meg, som Ellinor til slutt skal komme mot meg med pannekakerøre og stekepanne med sammenleggbare hank i ryggsekken. Mamma glir fra meg, blir fjernere dag for dag. Til de står der sam-

men, foreldrene mine, på avstand, som to skygger, ved siden av hverandre. Farfar valgte nok å tie. Anna Guttormsen valgte å kjempe. Jeg dikter. For sent for sannhet, på tide med fiksjon.

Nå om dagen funderer jeg på hva jeg tenkte da jeg oppdaget at farfar var sønn av en sjøsamer. De fremste følelsene er ikke vanskelige å huske, identifisere og gjenkjenne: Jeg var overrasket og uforberedt. Det var noe som aldri hadde slått meg som en mulighet, rett og slett fordi jeg aldri hadde tenkt i de baner. Var jeg skamfull? Jeg har senket meg ned i egne avgrunner, lett med lys og lykte etter skam og vanære, men det har jeg ikke funnet spor av. Men jeg fant en snev av ubehag, det gjorde jeg, en følelse av at dette ikke kunne være riktig. Det stemte bare ikke. Med den jeg trodde jeg var, med de historiene jeg hadde hørt, med de bildene jeg hadde sett. Oppdagelsen var som et møbel som man ikke har ønsket seg, som man ikke har bestilt, som bare en dag står der, midt i ens egen velregisserte stue. En stue der man har oppholdt seg i hele sitt liv, blitt vant til, som den eneste mulige stuen, der man har pusset og polert noe av interiøret og skjøvet andre deler inn i de mørke krokene. Midt i denne stuen, blant arvestykker og nyanskaffelser, står dette møbelet. Jeg har begynt å venne meg til det, ja, jeg kjenner til og med at jeg hadde vært kry av det om jeg bare hadde fått sjansen, om dette uvante møbelet hadde vært en del av mitt barndomsinteriør. Nå er det kanskje sånn at det aldri helt og holdent blir mitt, at jeg alltid vil ha en tendens til å snuble i det, at jeg alltid vil legge merke til at det knirker når jeg setter meg ned i det. For det er et gammelt møbel, og likevel er det kommet inn i stuen uten at foreldrene mine har fått satt sitt preg på det, fortalt sine historier om det, sittet der sammen med meg, laget groper i sitteputene og riper i lakken. Så lenge jeg ikke har sittet i det og sparket i det med mine barneføtter,